

definition, discusses the sequence of presentation of factual material, give succinct formulation essentially of barycentric method for solving positional and metric problems and discussed motivational bases of learning etc. Finally we analyse some risk zones and propose some methodological and methodical caveats.

Key words. *Math teaching, preparation of future teachers to work with talented students, diversity of mathematical methods, centroid, barycenter, center of mass, task of plane geometry, barycentric method, method of vector and coordinates, geometry of masses.*

УДК 371.311.3:796:613.71

П. Рибалко, С. Гвоздецька, Л. Прокопова
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

У статті виокремлено основні підходи щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи в системі освіти, зокрема в дошкільних навчальних закладах, початковій та середній школі, у процесі позашкільної діяльності, а також у наметових таборах літнього відпочинку дітей. Визначено, що правильна організація фізкультурно-оздоровчої роботи та застосування інноваційних програм сприятиме не лише гармонійному всебічному розвитку особистості, але й збереженню та зміцненню психічного, фізичного й соціального здоров'я.

Ключові слова: *фізкультурно-оздоровча робота, здоров'я, заклад освіти, фізична культура.*

Постановка проблеми. Нині в Україні фізкультурно-оздоровча робота здійснюється в таких закладах освіти: дошкільні, загальноосвітні навчальні, вищі навчальні, позашкільні навчально-виховні заклади, громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості.

Відповідно до Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки передбачено залучення широких верств населення до масового спорту та популяризація здорового способу життя. Також протягом 2012–2016 років для розв'язання проблем було передбачено здійснення комплексу заходів, спрямованих на створення умов для фізичного виховання і спорту в усіх типах навчальних закладів, за місцем роботи, проживання та місцях масового відпочинку населення, у Збройних Силах та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, у правоохоронних органах, рятувальних та інших службах, у місцях попереднього ув'язнення й в установах виконання покарань. Це вказує на актуалізацію проблеми організації фізкультурно-оздоровчої роботи на сучасному етапі.

Аналіз актуальних досліджень. За останні десятиліття в науковій літературі з'явилися дослідження, присвячені організації фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільних виховних закладах (Н. Москаленко [7], Н. Пангелова [8]), з учнями початкової (Н. Москаленко [6]) та середньої

(І. Когут, В. Маринич [5], А. Петрук, А. Савченко, І. Степанова [12]) школи, таборах літнього відпочинку дітей (А. Капська [4], П. Рибалко [10]), студентами ВНЗ (О. Ванюк [2], О. Язловецька [13]).

Мета дослідження – з'ясувати стан наукового вивчення проблеми організації фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах освіти.

Виклад основного матеріалу. Науковці [5] виокремлюють такі підходи щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи в системі освіти: удосконалення нормативно-правової бази галузі фізичної культури та спорту; збільшення в навчальних закладах усіх типів обсягу рухової активності на тиждень; широке залучення батьків до виховання здорової дитини; поступове оновлення матеріально-технічної бази закладів фізичної культури і спорту; популяризація здорового способу життя та подолання стану суспільної байдужості до здоров'я нації; широке впровадження соціальної реклами різних аспектів здорового способу життя в усіх засобах масової інформації та заборони всіх прямих і прихованих видів реклами алкоголю, тютюну тощо.

Відповідно до Концепції Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року основними завданнями дошкільної освіти є: збереження та зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я; розширення мережі дошкільних навчальних закладів, що проводять діяльність за одним чи кількома пріоритетними напрямками (художньо-естетичний, фізкультурно-оздоровчий, музичний, гуманітарний тощо); забезпечення особистісного зростання кожної дитини з урахуванням її нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних і фізичних особливостей; збереження та зміцнення здоров'я дітей.

Загальноукраїнська програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» з-поміж таких основних напрямів освітньої роботи, як соціально-моральний, пізнавальний, художньо-естетичний розвиток передбачає також фізичний розвиток дитини-дошкільника. Розділ програми «Фізичний розвиток» передбачає створення в дошкільному закладі необхідних умов для охорони життя, збереження та зміцнення дитячого здоров'я, формування в дітей системи уявлень про власний організм, здоровий спосіб життя, засоби ефективного впливу на стан здоров'я та фізичного розвитку, необхідного набору життєво важливих рухових умінь і навичок, фізичних якостей малят, а також для оптимізації рухової активності дошкільників у процесі організації їхньої життєдіяльності, розв'язання комплексу виховних завдань.

Організація фізкультурно-оздоровчих занять у дошкільних навчальних закладах передбачає також такі напрями: активізацію сенсомоторної активності дитини (І. Козлов та М. Правдов); фізичне виховання, інтелектуальне виховання, соціально-психологічне виховання (А. Пивовар); інтеграцію розумового й рухового розвитку дитини

(В. Поліщук, І. Стародубцева, О. Трофімова), фізичного й екологічного виховання (Н. Міщенко), рухової та пізнавальної діяльності (О. Жданкіна, І. Селіверстова, Н. Фоміна), фізичних та інтелектуальних здібностей дошкільників (Д. Вішнікін); запровадження інноваційних технологій фізичного виховання; впровадження методик психопрофілактичної роботи (казкотерапія, сміхотерапія, музикотерапія, кольоротерапія, адаптовані методики психофізичної гімнастики); застосування елементів туристсько-краєзнавчої діяльності; впровадження елементів спортивно-орієнтованого фізичного виховання (Н. Пангелова); використання рекреаційних технологій «навчання в русі» – оздоровчих рухливо-пізнавальних ігор (І. Макущенко); використання таких інноваційних технологій, як інтегровано-розвивальні м'ячі (В. Пасічник та В. Петрина), фітнес (А. Старченко, Д. Чайка), фітболгімнастика, художня гімнастика, пальчикова (вправи, ігри, картинки), дихальна та звукова гімнастика, імунна гімнастика, гідроаеробіка, психогімнастика – вправи, ігри, етюди, пантоміми (С. Бабюк, М. Терехова), оздоровчий хортинг (Н. Мурейко), кольоротерапія (Н. Власенко та Л. Кириленко); спортивно-оздоровчий туризм (К. Мулик); творчість педагогічного колективу ДНЗ (О. Гаврило); застосування спеціальних ігрових завдань на подолання стереотипу дії (руху) з предметом, на вигадування нових способів застосування предметів, на назви рухам, що виконуються (Б. Єгоров та В. Кудрявцев); застосування «метод рухових задачок» (О. Аксьонова); використання оздоровчо-розвивальної програми «Вырастай-ка!» (Т. Гусева).

Я. Ковров, Н. Москаленко та А. Полякова [7] запропонували інноваційну програму фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку. Мета програми – покращення здоров'я дітей і створення умов для формування особистості дитини. Програма забезпечує покращення всіх складових здоров'я – психічного, фізичного та соціального. Як зазначають дослідники, психопрофілактика може проводитися за трьома напрямками: 1. Робота з дошкільнятами, які мають фактори ризику, фізично ослабленими дітьми, у яких легко виникають неврози, дітей з окремими хворобливими симптомами. 2. Робота з дітьми, у яких спостерігаються клінічні прояви захворювання. 3. Робота зі здоровими дітьми з метою покращення їх адаптаційних можливостей.

Система фізкультурно-оздоровчих занять для дітей дошкільного віку, на думку науковців, повинна забезпечувати оптимальний руховий режим, що становить 22–26 годин на тиждень, і включати фізкультурні заняття, ранкову гімнастику, гігієнічну гімнастику після денного сну, фізкультхвилинки, фізкультурні паузи, рухливі ігри на прогулянці, дні здоров'я, фізкультурні розваги, фізкультурну освіту, самостійну рухову діяльність, загартування.

Соціальне здоров'я також залежить від фізичного середовища дошкільного закладу. Тому, як відзначають Я. Ковров, Н. Москаленко та А. Полякова [7], для збереження соціального здоров'я дошкільників необхідно забезпечити: високу якість для фізичної роботи; раціональне та здорове харчування; адекватні приміщення для відпочинку, розваг, навчання, фізичного виховання.

Н. Пангелова [8] розробила класифікацію організаційних форм занять фізичними вправами виховної спрямованості в дошкільному навчальному закладі, зокрема це такі: фізкультурні заняття (навчально-тренувальні, комплексні, сюжетно-ігрові, тематичні та фізкультурно-пізнавальні), фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня (ігрові комплекси у приміщенні, на ділянці дитячого садку з використанням природних і соціальних об'єктів та рухливі ігри на прогулянці – сюжетні ігри, ігри з правилами, українські народні ігри та ігри-естафети), активний відпочинок (фізкультурні свята – фізкультурні розваги та дні здоров'я) та туристсько-краєзнавча діяльність (переходи, прогулянки-походи, екскурсії, туристські свята, походи вихідного дня за участю батьків).

За класифікацією форм роботи з фізичного виховання в дошкільному закладі з використанням елементів туризму та краєзнавства науковці [9] виокремлюють три блоки: фізкультурні заняття з використанням елементів туристсько-краєзнавчої діяльності (переходи, прогулянки-походи, заняття-тренування, ігрові заняття, колові тренування, дидактичні ігри); фізкультурно-оздоровчі заходи (ранкові та вечірні прогулянки, рухливі ігри з пошуковими ситуаціями, ігрові комплекси з використанням природних і соціальних об'єктів); активний відпочинок дітей (походи вихідного дня, туристські свята).

Нині в науковій літературі активізуються дослідження щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи в загальноосвітніх навчальних закладах, зокрема засобами загартування (В. Семененко), шейпінгу (У. Шевців), фітнесу (В. Нечаєв), спортивної аеробіки (Л. Левчук), у процесі ігрової діяльності (А. Савченко). Науковці пропонують інноваційні програми та підходи до організації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкової (Н. Москаленко) та загальноосвітньої школи (І. Когут, В. Маринич).

Мета інноваційної програми фізкультурно-оздоровчої роботи, запропонованої Н. Москаленко [6], полягає у формуванні фізично розвиненої особистості, здатної реалізувати творчий потенціал, активно використовуючи фізичну культуру для зміцнення та збереження здоров'я, усвідомленого ставлення до формування власного здоров'я, захисту від несприятливих природних і соціальних факторів.

До основних завдань фізкультурно-оздоровчої діяльності підлітків, на думку А. Капської [4], належать: зміцнення здоров'я, підвищення рівня фізичної підготовки, ліквідація недоліків статури; розвиток рухових якостей: швидкості, гнучкості, сили, витривалості; виховання ініціативності,

самостійності, формування адекватної оцінки власних фізичних можливостей; виховання навичок здорового способу життя; організація активного відпочинку й дозвілля.

Також науковці зміст фізкультурно-оздоровчої роботи розглядають у системі «взаємодія сім'ї та школи» [12]. Ефективність втілення системи фізкультурно-оздоровчих заходів у напрямі роботи «сім'я-школа» буде ефективною, якщо всі компоненти освітнього процесу будуть задіяні в реалізації програми. А колектив школи дійсно співпрацюватиме з учнями й батьками в управлінні школою, відгукнеться на їхні потреби, бажання та намагатиметься відповідально ставитися до формування здорового способу життя дітей. Варто наголосити, що уроки фізичної культури в загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладах є обов'язковими та проводяться не рідше, ніж тричі на тиждень.

Поряд з урочними формами занять виокремлюють позаурочні, які включають фізкультурно-оздоровчі заняття в режимі дня, заняття у фізкультурних гуртках і спортивних секціях, групах загальної фізичної підготовки та лікувальної фізичної культури, спортивних школах, клубах за інтересами, спортивних класах, а також самостійні заняття фізичними вправами [гайволя].

Як зазначає Т. Бондар [1], однією з організаційних форм, що сприяє впорядкуванню позакласної фізкультурно-оздоровчої роботи у школі є клуби фізкультурно-оздоровчої спрямованості, що дозволяє: підвищити рівень рухової активності школярів (вирішувати оздоровчі завдання); залучити школярів до колективної фізкультурно-спортивної діяльності (вирішувати виховні завдання); забезпечити участь батьківської громадськості та педагогів у фізкультурно-оздоровчій і спортивно-масовій роботі в навчальному закладі.

Напрямами впровадження інновацій в організацію фізкультурно-оздоровчої роботи вітчизняних закладів освіти можуть слугувати позашкільні установи, які мають більше можливостей щодо впровадження інноваційних підходів завдяки своїй мобільності, адаптації до контингенту вихованців, запитам суспільства. Особливостями інноваційних підходів фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах освіти є їх гуманістична спрямованість, застосування особистісно-орієнтованих форм і методів навчання, задоволення інтересів кожного, формування стійкої соціально-психологічної установки на активні заняття з фізичного виховання, комплексний характер виховного впливу [5].

Фізичне виховання в наметовому таборі направлене на вирішення таких завдань:

а) зміцнення здоров'я, сприяння різносторонньому фізичному розвитку й загартуванню дітей;

б) удосконалення у школярів умінь і навичок у природних видах рухів і життєво важливих фізичних якостей;

в) сприяння формуванню санітарно-гігієнічних навичок і організації звички до систематичного використання засобів фізичного виховання в цілях природного оздоровлення й фізичного вдосконалення, раціоналізації режимів праці й відпочинку [10].

Наявність значної кількості різноманітних форм організації фізкультурної роботи у вищому навчальному закладі включає в себе залучення для реалізації секційної роботи більшості видів спорту. Серед них різні за своїм впливом на організм спортивні ігри, ритмічна й атлетична гімнастика, легка атлетика [13]. Усі форми фізкультурно-оздоровчих і спортивних занять, які проводяться в процесі навчальної роботи, повинні відповідати головній вимозі – всіляко сприяти залученню кожного студента до щоденних самостійних занять фізкультурою та спортом [2].

Таким чином, фізкультурно-оздоровча робота в закладах освіти повинна базуватися на правильній організації системи фізичного виховання відповідно до особистісних потреб, а також передбачати корекцію програм і технологій відповідно до вимог соціального середовища.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Дослідження є спробою узагальнити сучасні погляди науковців на проблему організації фізкультурно-оздоровчої роботи в навчальних закладах. Зокрема, визначено, що сутність фізкультурно-оздоровчої роботи полягає у формуванні навичок здорового способу життя, збереження здоров'я та гармонійний розвиток особистості. Відтак питання пошуку оптимальних напрямів організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми, школярами та молоддю є свідченням актуальності й доцільності нашого дослідження.

Перспективи подальших досліджень полягають у висвітленні проблеми організації фізкультурно-оздоровчої роботи в громадських організаціях фізкультурно-спортивної спрямованості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар Т. С. Організаційно-педагогічна технологія менеджменту учнівських фізкультурно-оздоровчих клубів : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних верств населення» / Тарас Сергійович Бондар ; Харківська державна академія фізичної культури. – Харків, 2010. – 22 с.
2. Ванюк О. І. Організація проведення самостійних фізкультурно-оздоровчих занять у ВНЗ / О. І. Ванюк // Вісник Запорізького національного університету. Серія : фізичне виховання та спорт. – 2014. – №. 1. – С. 5–11.
3. Гайволя Р. Педагогічні умови організації позакласної роботи з фізичного виховання учнів старших класів / Р. Гайволя // Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : фізичне виховання і спорт. – 2014. – №. 13. – С. 29–33.
4. Капська А. Й. Фізична самореалізація старшого підлітка в умовах дитячого оздоровчого табору / А. Й. Капська, Г. С. Мільчевська // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 8. – С. 65–73.

5. Маринич В. Аналіз інноваційних підходів організації фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах освіти / В. Маринич, І. Когут // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2013. – № 1. – С. 28–35.

6. Москаленко Н. Проектування концепції інноваційних програм фізкультурно-оздоровчої роботи в загальноосвітніх навчальних закладах / Н. Москаленко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2011. – № 2. – С. 12–16.

7. Москаленко Н. Сучасні підходи до організації фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних закладах / Н. Москаленко, А. Полякова, Я. Ковров // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2013. – № 1. – С. 40–42.

8. Пангелова Н. Є. Теоретико-методичні засади формування гармонійно розвиненої особистості дитини дошкільного віку в процесі фізичного виховання : автореф. дис. ... доктора наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних верств населення» / Наталія Євгенівна Пангелова ; Національний університет фізичного виховання і спорту України. – К., 2014. – 42 с.

9. Пасічник В. Сучасні підходи щодо поєданого фізичного і розумового розвитку дітей старшого дошкільного віку / В. Пасічник, Р. Петрина // Молода спортивна наука України. – 2012. – Т. 2. – С. 150–155.

10. Рибалко П. Організаційно-педагогічні підходи щодо сприяння фізичному розвитку дитини у літньому оздоровчому таборі наметового типу як суспільної цінності / П. Рибалко // Молода спортивна наука України. – 2013. – Т. 2. – С. 149–153.

11. Савченко А. П. Виховання самостійності молодших підлітків у процесі ігрової діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / А. П. Савченко ; Ін-т проблем вих. академії пед. наук України. – К., 2007. – 23 с.

12. Степанова І. Взаємодія сім'ї і школи в організації фізкультурно-оздоровчої роботи / І. Степанова, Л. Михайлова // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2010. – № 2. – С. 74–46.

13. Язловецька О. Фізкультурно-спортивна діяльність студентів в умовах вищого навчального закладу / О. Язловецька // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : педагогічні науки. – 2012. – № 103. – С. 402–410.

РЕЗЮМЕ

Рыбалко П., Гвоздецкая С., Прокопова Л. Современные подходы к организации физкультурно-оздоровительной работы в учреждениях образования.

В статье выделены основные подходы к организации физкультурно-оздоровительной работы в системе образования, в частности в дошкольных учебных заведениях, начальной и средней школе, в процессе внешкольной деятельности, а также в палаточных лагерях летнего отдыха детей. Определено, что правильная организация физкультурно-оздоровительной работы и применения инновационных программ будет способствовать не только гармоничному всестороннему развитию личности, но и сохранению и укреплению психического, физического и социального здоровья.

Ключевые слова: физкультурно-оздоровительная работа, здоровье, учреждение образования, физическая культура.

SUMMARY

Rybalko P., Gvozdetska S., Prokopova L. Modern Approaches to Sports and Recreation Activity in the Educational Institutions.

The article presents modern approaches to sports and recreation activity in the educational institutions. It is stressed that the involvement of the general public to the mass popularization of sports and a healthy lifestyle is provided according to the Concept of the

National Programme on the development of physical culture and sports for 2012-2016. A complex of concrete measures aimed at creating conditions for physical education and sport in all types of schools was proposed during this period of time.

The main approaches to the organization of sports and recreation activity in the educational system, particularly in pre-school, primary and secondary school, during extracurricular activity and camps in the summer recreation for children have been singled out in the article. It is determined that the proper organization of physical education and recreation activity and innovative programs will not only contribute to harmonious all-round development of the individual, but also the preservation and strengthening of mental, physical and social health.

The authors have distinguished the following approaches to the organization of sports and recreation activity in education: improving the legal framework of physical culture and sports; increase in the educational establishments of all types amount of motor activity per week; wide involvement of parents to nurture a healthy baby; gradual upgrade of logistics facilities of physical culture and sports; promotion of healthy lifestyles and overcome public indifference to the state of health of the nation; widespread adoption of social advertising of various aspects of a healthy lifestyle in all media and ban all direct and hidden forms of advertising of alcohol, tobacco and so on.

The presented study is an attempt to summarize the current views of the scientists on the issue of sports and recreation activity at schools. In particular, it is determined that the essence of sports and recreation activity is the formation of a healthy lifestyle and harmonious development of a personality. Thus the question of finding the best areas of sports and recreation activity with children, students and young people is a testament to the relevance and appropriateness of our study.

Prospects for future research are to highlight the problems of sports and recreation activity in public organizations of sports orientation.

Key words: *sports and recreation activity, health, education, physical culture.*